

Studeren in barre tijden

Deze editie duiken we met de rubriek Froude en... de geschiedenis is. De bewogen jaren 40-45 waren ook op de universiteit merkbaar. Hoe was het leven op de universiteit, destijds nog de Technische Hogeschool? Ook het eind van de oorlog en de wederopbouw komen aan bod. In deze editie van Froude en... staat ook een bijdrage van Annemiek Lely die schrijft over haar oom Tom. Tom was een oud-bestuurslid van Froude en in de oorlog actief in het verzet. Annemiek is op zoek gegaan naar het verhaal van haar oom en schrijft hier een boek over.

Pragmatisme overheerste in Delft toen de oorlog uitbrak. Men was geschokt door de Duitse inval en wees het nationaal-socialisme af, maar de meeste studenten wilden toch vooral snel doorstuderen en zo ver mogelijk komen, nu dat nog kon. Er waren enkele kleine en onafhankelijke verzetsgroepen. Zo waren de groepen van de professoren Schoemaker en Mekel in 1941 al zeer actief. Een andere uiting van verzet was de studentenstaking die in november 1940 in Delft begon.

Studentenorganisaties verboden

De gezelligheidsverenigingen werden in 1940 verboden en de vakverenigingen werden in november 1941 onder leiding van de universiteit geplaatst. De studentenvertegenwoordiging was als gevolg hiervan slecht georganiseerd. Om gezamenlijk een vuist te kunnen maken tegen de bezetter, werd in maart 1942 op initiatief van Leidse en Utrechtse studenten de illegale interacademiale studentencontactgroep, de "Raad van Negen", opgericht. Delft vaardigde de scheikundestudent Willem Pahud de Mortanges af, een lid van de commissie welke sinds de ontbinding van het Corps de taken van diens senaat waarnam. Deze student was daarnaast met enkele Delftse vrienden actief in een sabotagegroep welke een aantal spoorwegaanslagen pleegde en zelfs een mijnenveger tot zinken bracht. In de nacht van 8 op 9 maart 1943 werden de studenten echter gearresteerd en op 18 mei werden zij gefusilleerd. Onder hen was Piet Huurman, een student scheepsbouwkunde en lid van het Scheepsbouwkundig Gezelschap.

Sluiting Technische Hogeschool

De jaren die volgden waren ingrijpende jaren. In 1943 werden in een razzia's 600 studenten opgepakt, onderwie 215 delftaren. Hierop besloten de besturen van veel universiteiten te sluiten. Later dat jaar mocht er alleen gestudeerd worden met een loyaliteitsverklaring. Op 19 juni 1944 wordt het collegejaar geschorst door rector-magnificus Muyskens. De definitieve stilstand van het hoger onderwijs is rond 5 september 1944, dulle dinsdag als docenten massaal ontslagbrieven insturen.

Na de oorlog

Door de oorlog had de studie scheepsbouw gedurende twee jaar volledig stilgelegen en slechts de lector Arkenbout Schokker was nadien overgebleven om de terugkerende

Ondergeteekende

geboren te

wonende

verklaart hiermede plechtig, dat hij de in het bezette Nederlandsche gebied geldende wetten, verordeningen en andere beschikkingen naar eer en geweten zal nakomen en zich zal onthouden van iedere tegen het Duitsche Rijk, de Duitsche weermacht, of de Nederlandsche autoriteiten gerichte handeling, zoomede van handelingen of gedragingen welke de openbare orde aan de inrichtingen van hooger onderwijs, gezien de vigeerende omstandigheden, in gevaar brengen.

▲ De loyaliteitsverklaring uit 1943

studenten te onderwijzen. Nieuwe professoren moesten worden gezocht en het onderwijs diende weer op gang te worden gebracht.

Na de bevrijding kwamen de studenten, die veelal gedurende de oorlog Delft hadden verlaten, terug om vrienden te zien en de studie weer op te pakken. Eén van de eerste scheepsbouwers die terugkeerde, was de heer Stapel. Samen met zijn jaargenoten, de heren Bakker en Roeterink, begon hij de bezigheden van Froude weer op te pakken.

Tussenkop

Op 25 september 1945 opent de heer Van Haeften, oud-voorzitter van Froude, de eerste naoorlogse buitengewone ledenvergadering. Al staande worden de omgekomen leden herdacht: de heren Navis, Smit, Reidsma, Huurman, Nenalda en Van Wolzogen Kühr, het oud-lid dhr. Koens en erelid prof. Kal. De oud-voorzitter stelt het kandidaatsbestuur, dat de maanden ervoor - als voorlopig bestuur - de leiding van Froude op zich heeft genomen, aan de aanwezigen voor. De nieuwe bestuursleden worden door de vooroorlogse voorzitter geïnstalleerd en de rest van de vergadering lichten zij toe waar Froude zich vooral mee bezig houdt en zal gaan houden.

De nieuwe eerstejaars worden in groepjes aan ouderejaars toegewezen welke hen wegwijzen maken in de faculteit en bekend maken met de studie.

Tijdens deze vergadering worden ook geïnstalleerd: een excursie-commissie, belast met het organiseren van excursies en lezingen, een tijdschriften-commissie, verantwoordelijk voor het aanvullen van de verzameling tijdschriften, en een kas-commissie.

Heel actief was Froude in de eerste periode na de oorlog echter niet, zo herinnert zich de heer Stapel:

"Overigens hadden wij het met "William Froude" niet druk. Door reisproblemen konden wij slechts een enkele excursie houden en ik herinner mij niet, dat wij veel lezingen hebben georganiseerd. Ieder was met zijn studie bezig om verloren tijd in te halen en op de werven was ook iedereen in touw om de bedrijfsvoering weer op gang te krijgen. Het bleef er in hoofdzaak dus bij om met elkaar een biertje te drinken."

Bovenstaand stuk is gebaseerd op en deels overgenomen uit eerdere publicaties in het Eeuwboek van S.G. William Froude.

Annemiek Lely over de zoektocht naar het verhaal van haar oom Tom

Op een donderdagmiddag in november rijd ik rond de klok van één de Mekelweg op. De afgelopen maanden ben ik de naamgever van deze straat veelvuldig tegengekomen in boeken, maar nu kom ik voor een andere verzetsstrijder: Thomas Haulog Navis. Van jongs af aan weet ik dat mijn oudoom in het verzet gezeten heeft, maar heb me altijd afgevraagd wat hij precies gedaan heeft. In 2020 kwam daar verandering in. Vanwege de coronapandemie werd de stekker abrupt uit mijn dynamische theaterleven getrokken. In een tijd van verplichte rust besloot ik te doen wat ik mezelf al jaren geleden voorgenomen had: uitzoeken waarom mijn oudoom in verzet kwam.

Ik loop naar de ingang van de faculteit scheepsbouwkunde. Voor ik het pand betreed, app ik Loek. Op uitnodiging van de secretaris van Scheepsbouwkundig Gezelschap William Froude ben ik naar Delft gekomen. Een half uur geleden stond ik aan de Nieuwelaan waar de faculteit in de jaren '30 gevestigd was. De plek waar Tom ooit toetrad tot het bestuur van William Froude. Toen ik ontdekte dat de studievereniging nog steeds bestond, besloot ik het bestuur te mailen. Loek liet me weten dat het bijna 120-jarig gezelschap een archief heeft en stuurde bijgaand een foto van de lustrumexcursie van 1938 mee. Mijn oog viel direct op Tom.

De afgelopen maanden heb ik boeken over het verzet gelezen, archieven doorgespit en familieleden geïnterviewd. Nu is het tijd om de plekken te bezoeken die voor mijn oudoom belangrijk waren. Zodra ik het universiteitsgebouw binnenstap, komt Loek aanlopen. We begroeten elkaar. Een tikkeltje onwennig, zo zonder handen schudden. Loek gaat me voor naar de bestuurskamer waar ook voorzitter Casper en commissaris onderwijs Dana zijn. De foto's van besturen, commissies en activiteiten roepen herinneringen bij me op. Ook ik ben ooit bestuurslid van een studievereniging geweest. We praten over verenigingstradities. Gefascineerd luister ik naar het verhaal over de bolhoeden en drink een shotje uit de ton voor we het archief induiken.

Sinds kort weet ik dat Tom een echte bèta was. Op zijn cijferlijst van de Christelijke Hogere Burgerschool in Den Haag schitterden twee achten voor algebra en meetkunde. Als zestienjarige voer hij het kanaal over om een bezoekje aan zijn familie in Wales te brengen. Aan boord van de S.S. Jaarstroom ontvlamde zijn liefde voor

▲ Lustrumexcursie 1938 in Vlissingen

scheepvaart. Drie jaar later meldde hij zich aan voor de opleiding tot scheepsbouwkundig ingenieur aan de Technische Hoogeschool in Delft. Bij wijze van een stage werkte hij in 1934 als vijfde machinist op de M.S. Tajandoen naar Nederlands-Indië. Die reis beschreef hij uitvoerig in brieven aan zijn familie. In zijn derde studiejaar werd Tom commissaris van William Froude. Tijdens het lustrum in 1938 hield hij als president een kritische speech. Volgens Tom werden de studenten overbelast en wist niemand - op één man na - de studie binnen de beoogde vijf jaar af te ronden. Tom zelf deed er negen jaar over om zijn kandidaatsexamen te halen. In de zomer voor de bezetting maakte hij zijn laatste reis over zee met als eindbestemming New York.

Vanaf het moment dat de Nazi's Nederland binnenvielen, sloot Tom zich als vrijwilliger aan bij de Luchtbeschermingsdienst. Via bekenden kwam hij in aanraking met de Inlichtingendienst in Den Haag. Tom spioneerde in de Rotterdamse haven. Zijn studie was de perfecte dekmantel. In de zomer van 1942 werd hij verraden en opgepakt. Op 22 februari 1944 blies Thomas Haulog Navis in kamp Natzweiler-Struthof zijn laatste adem uit. Postuum ontving hij een bedankbrief en certificaat voor zijn verzetsdaden van koningin Wilhelmina. Decennia later werd de Tom Navislaan in Den Haag naar hem vernoemd.

Na twee uur samen met Loek in het archief doorgebracht hebben, verlaat ik met een tevreden gevoel de faculteit. Voor mijn neus lagen een lijst van aanwezigheid met Tom's handtekening erop en de negatieven van de excursiefoto. Dichterbij de studentenwereld van mijn oudoom kan ik niet komen. Aan mij de taak om Tom's verhaal te gaan vertellen. Ik bedank Loek voor zijn gastvrijheid. Bij thuiskomst bestel ik een fles 'Old captain' in een houten kistje. Op de kist laat ik de twee foto's van Tom op de M.S. Tajandoen, zijn naam, geboorte- en sterfdag drukken. Een bedankje waarvan ik stiekem hoop dat die nog jaren in de bestuurskamer van William Froude zal staan.

Annemiek Lely (1990) is freelance programmamaker, schrijver en dramaturg. Momenteel werkt ze aan haar boek 'Het koffertje van oom Tom' waarin ze haar zoektocht naar de beweegredenen om het verzet in te gaan van haar oudoom Thomas Haulog Navis beschrijft.

▲ De collegekaart 1940-1941 van Thomas